

MEDICINALBERETNING

FOR

THISTED AMTSLÆGEKREDS

1949

★

VED AMTSLÆGE L. FOLKE

AFSNITTET OM TUBERKULOSESTATIONERNES VIRKSOMHED

VED OVERLÆGE G. BINDSLEV OG

AFDELINGSLÆGE M. HOLM

THISTED AMTS TIDENDES

BOGTRYKKERI

1950

Lægerne erindres om:

Blanketter til dødsattester, ugelister o. l. anmeldelser, desinfektion, graviditetskort, journaler til profylaktiske undersøgelser af børn, m. v. kan rekvireres hos embedslægerne.

Tilfælde af tyfus og paratyfus b .	
— - meningitis cerebrospin. epid.	} anmeldes paa gul blanket både til sundhedsstyrelsen og til embedslægen.
— - poliomyelitis epidemica	
— - vaccinationskomplikationer fra nervesystemets side	

Tilfælde af difteri og scarlatina	
— - malaria artificialis	} anmeldes paa gul blanket til embedslægen.
— - Weils sygdom (leptospiroser)	

Tilfælde af miltbrand hos mennesker	
— - mund- og klovsyge hos mennesker	} anmeldes ved påtegning om patientens navn og adresse på ugelisten.
— - myalgia epidemica	

De på gul blanket særligt anmeldte sygdomme skal også opføres på ugelisten, der for hver uge skal indsendes senest mandag, og det vil være formålstjenligt i disse tilfælde (således altid ved difteri og scarlatina) at anføre patientens navn og bopæl i rubrikken »Anmærkning«. Endvidere erindres om, at der ved anmeldelse af *syphilis* skal anføres i den særlige rubrik på ugelisten: køn, fødselsdato, forbogstav i efternavn samt journalnummer.

Tilfælde af tuberkulosis pulmonum et laryngis anmeldes på de dertil udarbejdede nye blanketter; det bedes oplyst, om patienten tidligere er calmette-vaccineret. Blanketterne adresseres til *Tuberkulosestationen*.

Alle dødsfald af tuberkulose (lunge-, kirtel-, knogle-, meningeal-, peritoneal-, milliærtuberkulose) skal anmeldes på de dertil beregnede blå blanketter, der adresseres til *Tuberkulosestationen*.

For anmeldelser forsynet med *Postbesørges ufrankeret* betales portoen af embedslægen ved modtagelsen, i modsat fald beregner postvæsenet strafporto. Flere forsendelser kan sendes samlet i eet omslag.

For dødsattesternes vedkommende erindres om, at afdødes ægteskabelige *stilling* altid skal anføres, og at under *stilling og næringsvej* betegnelser som »invalidere rentenyder«, »aldersrentenyder«, »rentier« o. l. bør suppleres med oplysning om afdødes tidligere erhverv.

Kommunalbestyrelserne erindres om:

at det påhviler embedslægerne at yde bistand i alle spørgsmål af sundhedsmæssig natur; herunder også bestemmelserne i de sociale love, forsåvidt disse angår den offentlige sundhedspleje.

Sundhedskommissionerne erindres om:

pligten til at give embedslægen og politimesteren underretning om tid og sted for afholdelse af kommissionssmøde, i forbindelse med oplysning om dagsorden.

Thisted amtslægekreds

består af Thisted amt med undtagelse af Thyborøn, der hører til Ringkøbing amtslægekreds. Thisted amtslægekreds har et areal på 23.515 ha. Dens kystlinie er 534 km. Ved folketællingen d. 15. juni 1945 var amtslægekredsens folketal 88.113. Den er delt i to lægekredse:

Thisted lægekreds (amtslæge L. Folke, Skovgade 20, Thisted, træffes kl. 12½—14½, undt. lørdag, tlf. 78) bestående af Thisted købstad og 38 sognekommuner (64 sogne) med et folketal på 59.560, og

Morsø lægekreds (kredslæge A. Stigaard, Grønnegade 1, Nykøbing M., træffes kl. 12½—14, tlf. 180) bestående af Nykøbing købstad og 14 sognekommuner (31 sogne) med et folketal på 27.055.

Befolkningsforhold

Tabel I.

Folkemængden samt antallet af fødte og døde i 1949

	Folke- mængde ¹⁾	Levendefødte				Dødfødte ²⁾				Døde ²⁾				Fødsels- overskud ²⁾	
		M.	Kv.	Sum	‰ af folket.	M.	Kv.	Sum	‰ af fødte	M.	Kv.	Sum	‰ af folket.	Antal	‰ af folket.
Thisted købstad	9232	102	107	209	22,6	5	2	7	3,4	77	69	146	15,8	63	6,8
Nykøbing M. købstad	9071	111	114	225	24,8	2	0	2	0,9	79	66	145	16,0	80	8,8
Købstæderne ialt . . .	18303	213	221	434	23,7	7	2	9	2,1	156	135	291	15,9	143	7,8
Thisted landkreds . .	50328	525	487	1012	20,1	6	3	9	0,9	194	191	385	7,6	627	12,5
Morsø landkreds . . .	17984	166	169	335	18,6	3	4	7	2,1	46	46	92	5,1	243	13,5
Landkredsene ialt . .	68212	691	656	1347	19,8	9	7	16	1,2	240	237	477	7,0	870	12,8
Amtslægekredsen . .	86515	904	877	1781	20,6	16	9	25	1,4	396	372	768	8,9	1013	11,7

1) Folkeregistertal pr. 30/6 1949.

2) Ej korrigeret efter hjemsted, jvnfr. teksten paa næste side og tabel V over dødsaaarsagerne.

Antallet af levendefødte, der steg stærkt under krigen, er siden faldet en del og nærmer sig nu førkrigstallene.

Antallet af døde, der ifjor var usædvanlig lavt, er i år af normal størrelse. Som anført i tabel V over dødsårsagerne, hvor også de uden for Thisted amt døde, der var hjemmehørende i amtet, er medregnede, er antallet ialt 786 (1949: 705).

Fødselsoverskuddet har været nedadgående de sidste år (jfr. tabel II), men ligger dog noget højere end før krigen.

Antallet af dødfødte var lidt mindre end sædvanligt.

Folkemængden er ikke steget væsentlig i de sidste år og er endnu ca. 1500 mindre end ved folketællingen i 1945, idet mange, der havde haft arbejde for tyskerne, atter flyttede herfra efter krigen.

Tabel II.

Levendefødte og fødselsoverskud i forhold til folketallet.

	Levendefødte pr. 1000 indbyggere i amtlægekredsen	Fødselsoverskud pr. 1000 indbyggere i amtlægekredsen	Fødselsoverskud pr. 1000 indbyggere i hele landet
1930—34 incl.	19,9	9,2	7,1
1935—39 incl.	19,2	8,7	7,2
1940	19,6	10,2	7,9
1941	20,3	9,2	8,2
1942	22,5	11,9	10,8
1943	22,0	12,5	11,8
1944	25,2	15,4	12,4
1945	24,8	15,0	13,2
1946	23,5	13,5	13,3
1947	23,2	14,0	12,5
1948	21,4	13,5	11,7
1949	20,7	11,7	

Ifølge *jordemoderprotokollerne* har amtets jordemødre i 1949 assisteret ved 1812 fødsler. Af disse var

37 tvillingfødsler. Der har altsaa været
1782 fødende.

1710 fødsler var rettidige (fødselsvægt over 2500 gram) og
109 fødsler var for tidlige (fødselsvægt under 2500 gram).
1750 børn fødtes i ægteskab, og

- 69 børn fødtes uden for ægteskab, svarende til 3,2 % af samtlige fødsler (1948: 3,1 %, 1947: 2,2 %, 1946: 3,2 %, 1945: 5,8 %, 1944: 4,8 %, 1943: 3,7 %, 1942: 3,5 %, 1941: 3,9 %, 1940: 3,1 %, 1939: 3,5 %, 1938: 3,2 %).
- 1773 fødsler fuldendtes ved naturen.
- 21 gange foretoges tangforløsning.
- 16 gange foretoges fremtrækning, og
- 5 gange foretoges vending.
- 3 gange fuldendtes fødslen ved kejsersnit.
- 19 gange foretoges løsning af moderkagen.
- 448 gange anvendtes vefremkaldende stoffer.
- 1785 af de fødte børn levede,
- 29 børn døde ved naturlig fødsel og
- 6 børn døde ved fødsel, hvor der anvendtes kunsthjælp.
- 1032 gange anvendtes bedøvelse. Antallet af fødsler, hvor bedøvelse anvendes, er i de sidste år steget meget stærkt: fra 9 % i 1935 til 57 % i 1949.

Oversigt over dødsfaldene

(dødfødte ikke medregnede)

Af de i købstæderne hjemmehørende personer døde i 1949: 187, af de i landkommunerne hjemmehørende: 599, ialt døde 786 jfr. tabel V.

Således *beregnet efter hjemsted* bliver dødeligheden 9,1 ‰ i hele amtet (1948: 8,2 ‰), fordelt med 8,8 ‰ i landkommunerne og 10,2 ‰ i købstæderne. For hele landet genfindes en tilsvarende højere dødelighed i byerne end på landet, hvilket hovedsagelig skyldes, at mange mennesker flytter til byerne, når de bliver gamle.

Tabel III.

Dødsfaldenes fordeling efter alder og køn.

	0—1 år	1—4 år	5—14 år	15—64 år		over 65 år		ialt
				mænd	kvinder	mænd	kvinder	
Købstæderne	13	2	2	23	29	64	54	187
Landkommunerne ..	54	18	5	76	67	188	191	599
Amtslægekredsen ..	67	20	7	99	96	252	245	786

Tabel IV.

Spædbørnsdødeligheden.

I alderen under 1 år døde pr. 100 levendefødte:

	1949	1948	1947	1946	1945	1944
Købstæderne .	3,0	1,2	4,7 (4,0)	4,7 (5,0)	3,7 (5,4)	5,1 (4,5)
Landkomm. ..	4,0	3,4	4,7 (4,1)	4,6 (4,3)	6,0 (4,4)	5,3 (5,1)
Amtslægekr.	3,2	2,9	4,7 (4,1)	4,7 (4,6)	5,4 (4,8)	5,2 (4,5)

Som det ses af tabel IV, hvor de tilsvarende tal for hele landet er tilføjet i parentes, har spædbørnsdødeligheden de sidste to år været påfaldende lav, særlig i købstæderne, hvor der nu er spædbørnssundhedsplejersker.

De hyppigste dødsårsager (se tabel V) har som sædvanlig været: sygdomme i hjerte og kredsløbsorganer 236 (1948: 217) og kræft 120 (137), medens alderdomssvækkelse med 44 dødsfald (30) og lungebetændelse med 45 (30) er en noget sjældnere dødsårsag, men dog hyppigere end de særligt lave tal i fjor.

Ved ulykkelig hændelse døde i amtslægekredsen 4,5 pr. 10,000 indb.
i hele landet (1947) 4,3 „ „ „

Ved selvmord døde i amtslægekredsen 1,0 pr. 10,000 indb.
i hele landet (1947) 2,5 „ „ „

Af kræft døde i amtslægekredsen 13,9 pr. 10,000 indb.
i hele landet (1947) 15,7 „ „ „

Dødsfaldene af kræft i amtslægekredsen udgjorde 15,3 % af samtl. dødsfald.

Dødsfaldene af kræft i hele landet udgjorde (1946) 16,2 % af samtl. dødsfald.

I 1949 udstedtes 2 dødsattester af *ligsynsmænd* (1948: 0). Endnu for en halv snes år siden blev 15 % af samtlige dødsattester i landkommunerne udstedt af ligsynsmænd.

Tabel V.

Dødsårsagerne i året 1949

i Thisted amtslægekreds

	Thisted købstad	Ny- købing købstad	Thisted landkr.	Morsø landkr.	Ialt
1. Misdannelser og spædbørnssygdomme	1	10	27	8	46
2. Alderdomssvaghed	6	6	20	12	44
3. Tyfoid Feber	"	1	"	"	1
4. Paratyfus	"	"	"	"	"
5. Epidemisk hjerne- og rygmarvsbetændelse .	"	"	1	"	1
6. Skarlagensfeber	"	"	"	"	"
7. Kighoste	1	"	2	2	5
8. Difteri	"	"	"	"	"
9. Dysenteri	"	"	"	"	"
10. Influenza	"	"	2	4	6
11. Mæslinger	"	"	"	1	1
12. Børnelammelse	"	"	"	"	"
13. Epidemisk encefalitis	"	"	1	1	2
14. Lungetuberkulose	"	1	10	3	14
15. Anden tuberkulose	"	1	1	1	3
16. Syfilis	"	"	1	"	1
17. Andre infektionssygdomme	1	1	1	"	3
18. Kræft	17	15	71	17	120
19. Andre svulster	"	"	5	"	5
20. Sygdomme i blodet og stofskiftesygdomme .	5	5	20	6	36
21. Sygdomme i nervesystem	11	15	51	13	90
22. Hjertesygdomme	22	25	121	35	203
23. Andre sygdomme i cirkulationsorganer	3	1	24	5	33
24. Katarrhalsk lungebetændelse	4	3	24	10	41
25. Krupøs lungebetændelse	"	"	2	2	4
26. Andre sygdomme i åndedrætsorganer	"	2	4	3	9
27. Sygdomme i fordøjelsesorg. (incl kolerine) .	3	7	13	5	28
28. Sygdomme i urin- og kønsorganer	4	3	23	6	36
29. Barselfeber	"	"	"	"	"
30. Andre sygdomme ved svangerskab og fødsel samt i barselsseng	"	"	"	"	"
31. Sygdomme i ydre organer	1	"	3	"	4
32. Kronisk alkoholisme	"	"	"	"	"
33. Andre kroniske forgiftninger	"	"	"	"	"
34. Ulykkestilfælde, mord og drab	5	4	24	6	39
35. Selvmord	1	2	4	2	9
36. Ukendt dødsårsag	"	"	2	"	2
	85	102	457	142	786

Skematisk sygeliste for året 1949 for bykommunerne i Thisted amtslægekreds.

Folkemængden var i 1949 pr. 30. juni: 18,303

Tabel VI.

	Januar	Februar	Marts	April	Maj	Juni	Juli	August	September	Oktober	November	December	I hele året	De syges alder					I alt	Forrige års sum
														Under 1 år	1-4 år	5-14 år	15-64 år	65 år og derover		
														M.	K.	M.	K.	M.		
1. Tyfus.....	"	"	"	"	"	"	"	"	1	"	"	"	1	"	"	"	"	"	1	"
2. Paratyfus.....	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"
3. Epidemisk Meningitis.....	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	1
4. Børnelammelse (u. m. lammelser)	"	"	"	"	"	"	"	4	"	"	"	"	6	"	4	2	"	"	"	2
5. Australsk Sovesyge.....	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	1
6. Dysenteri.....	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"
7. Malaria.....	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"
8. Difteri.....	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"
9. Skarlagenfeber.....	7	7	2	2	2	3	13	8	21	13	17	11	106	"	2	48	56	"	"	13
10. Barsekfeber.....	"	"	"	1	"	"	"	1	"	"	"	"	2	"	4	"	"	"	"	1
11. Blæudslet hos nyfødte.....	"	"	"	3	"	"	"	"	"	"	"	"	4	"	"	"	"	"	"	1
12. Stivkrampe.....	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"
13. Mæslinger.....	8	17	30	38	19	18	9	10	5	"	"	"	159	"	1	72	77	5	"	266
14. Røde Hunde.....	"	"	"	"	"	"	"	"	2	1	"	"	4	"	1	3	"	"	"	14
15. Skalkopper.....	2	2	3	4	19	17	1	1	9	7	6	"	78	"	45	30	2	"	"	36
16. Kighoste.....	207	108	55	29	10	7	1	2	8	"	"	"	433	"	180	199	7	3	"	778
17. Færesyge.....	7	321	153	100	163	54	82	45	72	61	79	65	15	"	2	6	7	"	"	119
18. Influenza.....	271	321	153	100	163	54	82	45	72	61	79	65	1466	"	42	133	299	413	502	506
19. Halsbetændelse.....	108	77	68	65	51	76	79	106	112	124	145	108	1119	"	33	254	339	224	265	804
20. Bronchitis.....	186	148	161	63	63	35	38	40	47	78	133	74	1066	"	51	196	228	235	227	763
21. Karpalhals Lungebetændelse.....	43	43	37	23	31	22	25	33	17	17	22	25	338	"	40	111	45	53	49	181
22. Krupøs Lungebetændelse.....	13	8	4	3	6	3	6	"	4	3	8	5	63	"	1	4	14	28	12	62
23. Kolerine.....	3	3	16	13	25	9	19	9	18	18	6	"	139	"	15	60	26	21	12	98
24. Smitssom Gulsot.....	2	"	"	1	1	5	2	2	4	5	5	2	29	"	4	7	8	9	2	40
25. Gigtfeber.....	2	1	"	2	"	"	"	1	"	2	2	"	11	"	"	"	3	4	"	7
26. Rosen.....	"	1	"	"	"	"	"	"	"	"	4	"	8	"	"	"	"	"	"	23
26a. Kalvekåstningsfeber.....	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	2
Sum.....	859	736	532	349	394	250	275	262	320	338	427	305	5047	234	1116	1330	1009	1095	131	3718
27. Gonorrhoe.....	8	6	4	2	"	5	9	6	4	5	9	7	65	"	"	1	36	28	"	54
28. Venerisk Saar.....	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"
29. Syphilis.....	2	1	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	3	"	"	"	2	1	"	11
30. Medfødt Syphilis.....	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"
31. Lymphogranulom.....	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"
32. Delirium.....	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"
33. Fnat.....	8	8	12	10	"	"	2	4	7	"	27	8	93	"	10	28	31	24	"	226

Skematisk sygeliste for året 1949 for landkommunerne i Thisted amtslægekreds.

Tabel VII.

Folkemængden var i 1949 pr. 30. juni: 68,212

	Januar	Februar	Marts	April	Maj	Juni	Juli	August	September	Oktober	November	December	Hele året	De syges Alder				Forrige års sum
														Under 1 år	1-4 år	5-14 år	15-64 år	
														M.	K.	M.	K.	
1. Tyfus	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"
2. Paratyfus	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"
3. Epidemisk Meningitis	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"
4. Børnelammelse (m. lammelser u.)	1	"	"	"	"	"	2	1	"	"	2	2	5	"	1	"	1	3
5. Australsk Sovesyge	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	2	"	"	"	"	5
6. Dysenteri	1	"	"	"	"	"	1	2	"	2	1	"	7	"	2	"	2	1
7. Malaria	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"
8. Difteri	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"
9. Skarlagensfeber	3	"	4	"	2	10	13	12	22	18	16	19	124	"	58	60	1	26
10. Barselefeber	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	10	"	"	"	"	5
11. Blæreudstet hos nyfødte	1	"	1	"	1	"	"	1	"	1	"	"	"	"	"	"	"	4
12. Stivkrampe hos nyfødte	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"
13. Mæslinger	37	66	144	107	129	61	45	24	5	6	1	4	629	35	211	353	15	629
14. Røde Hunde	3	"	1	5	5	1	"	1	2	4	1	"	24	2	13	7	2	1337
15. Skålkopper	2	4	7	4	18	18	9	8	3	8	26	26	133	9	57	59	5	1337
16. Kighoste	340	266	261	180	141	83	13	8	17	11	5	2	1327	153	549	582	15	1327
17. Færesyge	43	37	41	30	18	10	6	11	7	7	7	"	217	3	49	91	41	492
18. Influenza	257	369	474	239	208	116	88	114	103	111	148	111	2338	44	197	471	842	2338
19. Halsbetændelse	158	99	171	177	174	164	180	170	260	263	233	121	2170	76	402	623	541	2170
20. Bronchitis	365	309	388	271	281	221	207	138	176	277	214	201	3048	419	624	540	559	3048
21. Katarrhalisk Lungebetændelse	70	124	79	61	89	85	53	50	56	62	76	68	873	158	248	133	96	873
22. Krupps Lungebetændelse	5	9	18	13	16	11	9	3	6	7	14	7	118	2	5	32	46	118
23. Kolerne	44	25	45	53	60	60	77	80	65	54	26	39	628	105	163	115	122	628
24. Smitom Gulsot	2	5	6	16	12	3	4	2	8	10	10	7	85	"	4	30	23	85
25. Gigtfeber	1	7	4	1	6	5	6	3	7	7	4	5	56	"	"	6	19	56
26. Rosen	3	4	3	6	9	4	2	9	9	5	6	7	67	"	1	24	28	67
26a. Stivkrampe	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"
26b. Kalvekastningsfeber	"	"	"	"	1	"	"	"	"	1	"	"	2	"	"	1	"	2
Sum...	1336	1324	1647	1169	1173	853	716	637	747	854	792	618	11866	1020	2582	3109	2356	11866
27. Gonorrhoe	1	"	3	3	5	5	9	2	2	10	2	1	43	"	"	"	17	43
28. Venerisk Saar	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"
29. Syphilis	1	"	1	1	"	"	"	"	"	"	"	"	4	"	"	1	3	"
30. Medfødt Syphilis	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	1
31. Lymphogranulom	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"
32. Delirium	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"
33. Fnat	37	28	30	48	26	23	20	35	46	43	61	33	430	8	58	125	114	430
																		719

Infektionssygdomme

Det samlede antal af de på ugelisterne anmeldte tilfælde af infektionssygdomme har været stigende de sidste år og hører til de højeste i en årrække.

	1949	1948	1947	1946	1945	1944	1943
Købstæderne	5047	3718	3182	3683	3717	3969	3262
Landkommunerne	11866	10733	9586	11455	9899	12896	9617
Amtslægekredsen	16913	14451	12768	15138	13616	16865	12879

Den relative sygelighed (forholdet mellem antallet af anmeldte sygdomstilfælde og folketallet) har været:

	1949	1948	1947	1946	1945	1944	1943
Købstæderne ..	27,5 %	20,5 %	17,7 %	20,5 %	20,4 %	21,7 %	18,1 %
Landkommuner .	17,4 %	15,8 %	14,1 %	16,9 %	14,2 %	18,8 %	14,3 %
Amtslægekredsen	19,5 %	16,8 %	14,9 %	17,6 %	15,5 %	19,4 %	15,1 %

Når antallet af akutte infektionssygdomme ligger noget højere end i fjor og tidligere år, skyldes det næppe en større sygelighed så meget som en større omhyggelighed fra de praktiserende læges side med at anmelde de forekomne sygdomstilfælde. Der er ikke forekommet større epidemier, men dog en del tilfælde af kighoste og mæslinger i årets første halvdel. Også skarlagensfeber, der de sidste år har været stærkt på retur, har atter vist sig tiltagende i årets løb. Som det fremgaar af de skematiske sygelister (tabel VI og VII), er det forkølelsessygdommene (bronchitis, angina), der er forekommet langt hyppigst, og også influenza har optrådt med ret høje tal. Om de vigtigste infektionssygdomme kan oplyses følgende:

Tyfus (febris typhoidea): I Nykøbing optrådte i september et tilfælde med dødelig udgang. Den pågældende var sandsynligvis smittet ved at spise østers, der ulovligt var opbevaret i havnen; lignende tilfælde er tidligere forekommet og forklares derved, at der efter en tyfusepidemi i byen for mange år siden endnu findes ukendte tyfusbacilbærere. I Nykøbing kendes 3 tyfusbacilbærere, der alle er meddelt sundhedsstyrelsens regulativ og holdes under kontrol. I Thisted lægekreds findes ingen kendte tyfusbacilbærere.

Paratyfus (febris paratyphoidea) forekom ikke. I Thisted lægekreds findes 1 og i Nykøbing Mors 1 kendt paratyfusbacilbærer; de har således ikke givet anledning til smitte.

Smitsom hjerne- og rygmarvsbetændelse (meningitis cerebrospi-

nalis epidemica) forekom i 3 tilfælde i Thisted lægekreds (1948: 4) med et dødsfald.

Børnelammelse (poliomyelitis anterior acuta) optrådte som de sidste år med få og spredte tilfælde. Der forekom i år 13 tilfælde (20), deraf de 5 med lammelser og 1 dødsfald (1).

Australsk sovesyge (encefalitis epidemica acuta) er ikke anmeldt de sidste 4 år. 1 patient, som tidligere angrebes af sygdommen, døde i år.

Dysenteri (dysenteria) anmeldtes med 7 let forløbende tilfælde (1).

Difteri (diphtheria) forekom ligesom i fjor overhovedet ikke.

Skarlagensfeber (scarlatina), som de senere år har været stærkt på retur (1948: 39 tilfælde), optrådte atter hyppigere med 230 anmeldte tilfælde, fortrinsvis i årets sidste halvdel. Under den nu indførte penicillinbehandling forløber sygdommen langt hurtigere og mildere end før; der var ingen dødsfald.

Mæslinger (morbili), der ifjor optrådte epidemisk i Thisted lægekreds, forekom i år overvejende i Morsø lægekreds, hvor et barn døde af sygdommen. Ialt anmeldtes 698 tilfælde (1563).

Kighoste (tussis convulsiva): Som en udløber af epidemien ifjor (2156 anmeldte tilfælde) optrådte sygdommen i årets første måneder endnu hyppigt og indberettedes ialt med 1760 tilfælde og 5 dødsfald (3).

Influenza (influenza) optrådte betydeligt hyppigere end ifjor og anmeldtes med 3804 tilfælde (1449), der medførte 6 dødsfald.

Halsbetændelse (angina tonsillaris) anmeldtes ligeledes forholdsvis hyppigt med tilfældene jævnt fordelt over hele året, ialt 3289 (2501).

Bronchitis (tracheo-bronchitis) er meget udbredt i Thisted amt og anmeldtes i år med 4114 tilfælde (3701).

Katarrhalsk lungebetændelse (bronchopneumonia og bronchitis capillaris) anmeldtes med 1211 tilfælde betydeligt hyppigere end sædvanligt (805). Siden indførelsen af sulfonamider og penicillin til behandling af lungebetændelse har dødeligheden, der i 1937 var 13,9 %, været stærkt faldende; i år har den været så lav som 3,4 %.

Krupøs lungebetændelse (pneumonia crouposa) optrådte med 185 tilfælde nok så hyppigt som ifjor (153); 4 personer døde af sygdommen (0).

Kolerine (gastroenteritis acuta infektiosa) anmeldtes i årene før krigen med 7—800 tilfælde årligt, men steg under krigen til omkring 2000 tilfælde årligt. Hyppigheden er siden atter faldet, således at man de sidste to år har været nede på førkrigstal. I Ny-

købing optrådte på et par dage 5 tilfælde, som henførtes til nydelse af Wienerpølser fra et bestemt slagteriudsalg, hvor flere mangler og uregelmæssigheder blev konstateret; bl. a. opbevarede en del af salgsvarerne i bestyrerens private køkken, og en lille hund løb rundt og delikaterede sig i butikken.

Tilfælde af gastroenteritis maligna er ikke anmeldt.

Smitsom gulsot (hepatitis epidemica acuta), der før krigen kun anmeldtes med en snes tilfælde årligt, steg indtil 1944 til 800 tilfælde; siden er hyppigheden atter aftaget, således at der i år anmeldtes 114 tilfælde (248).

Kalvekastningsfeber (febris undulans) optrådte i år kun med 2 tilfælde (5).

Fnat (scabies) er stærkt på retur og anmeldtes med 523 tilfælde kun halvt så hyppigt som ifjor.

Kønssygdomme.

Gonorrhoea anmeldtes med 108 tilfælde (62 mænd og 46 kvinder) noget hyppigere end ifjor.

Af *syphilis* (s. *acqvisita*) anmeldtes kun 7 tilfælde (22), 3 mænd og 4 kvinder.

Medfødt syphilis (s. *congenita*) forekom ikke (1).

Af nedenstående oversigt over kønssygdommenes hyppighed i de sidste 10 år ses den stærke stigning mod krigens slutning og den nedgang, der siden er indtrådt.

	1940	1941	1942	1943	1944	1945	1946	1947	1948	1949
Gonorrhoe .	14	31	73	106	246	186	139	127	76	108
Syphilis	4	3	4	25	55	43	35	14	22	7

Vederlagsfri behandling af kønssygdomme er foretaget af embedslægerne og to visiterende læger i det omfang, der fremgår af følgende skema. Opsporingen af smittekilder er gennemført i samarbejde med de praktiserende læger og i enkelte tilfælde, hvor det har været nødvendigt, med politiets bistand.

	Gonorrhoea		Syphilis		Obsv.		Ialt
	M.	Kv.	M.	Kv.	M.	Kv.	
Amtslægen i Thisted	35	34	18	19	34	21	161
Kredslægen i Nykøbing	23	12	11	11	21	12	90
Dr. E. Pedersen, Fjerritslev..	2	3	3	6	7	3	24
Dr. E. Toft, Vestervig	5	1	1	1	3	0	11
Ialt..	65	50	33	37	65	36	286

Tuberkulose.

Nye tilfælde af lungetuberkulose anmeldtes i Thisted lægekreds hos 22 personer: 12 mænd og 10 kvinder; endvidere indberettedes 6 dødsfald (4 mænd og 2 kvinder) af lungetuberkulose, der ikke tidligere var anmeldt som tuberkulose tilfælde. I Morsø lægekreds anmeldtes 17 nye tilfælde: 6 Mænd og 11 kvinder. Ialt er der således i år anmeldt 45 tilfælde af lungetuberkulose: 22 Mænd og 23 kvinder (i 1948: 38 tilf.); gennemsnitlig anmeldtes i tiåret 1938—47 51 nye tilfælde årlig.

Som det ses af tabel V over dødsårsagerne, er der i 1949 blandt hjemmehørende i Thisted amt død 14 personer af lungetuberkulose og 3 af anden tuberkulose, ialt 17. Beregnet pr. 10.000 indbyggere var *tuberkulosedødeligheden* i år 2,0, et lavt tal sammenlignet med tiåret 1936—45, hvor den var 3,8. Tuberkulosedødsfaldene udgjorde i år 2,2 % af samtlige dødsfald.

Tuberkulosestationernes virksomhed omtales senere i et særskilt afsnit.

Andre kroniske sygdomme: Kræft og sukkersyge synes at optræde med samme hyppighed i Thisted amt som i landet som helhed. Gigt-lidelser, kronisk bronchitis og asthma forekommer skønsmæssigt forholdsvis hyppigt her i amtet.

Forgiftninger: På amtets sygehuse er behandlet ialt 46 akute for-giftninger, nemlig: sovemiddelforgiftning 28 (27 i selvmordsøjemed og 1 ved ulykkestilfælde), morfin 1, codein 3, oxycon 1, skopyl 2, acetone 1, sanocrysin 1, sulfathiazol 1, petroleum 1, thalliumsulfat 1 og alkohol 6. I 5 tilfælde førte forgiftningerne til døden.

Overførte dyresygdomme er ikke indberettet udover de nævnte til-fælde af kalvekastningsfeber.

Oversigt over belægningsforholdene m. v. paa sygehusene i Thisted amt 1949

Tabel VIII

	By og amts- sygehuset i Thisted		By- og amts- sygehuset i Nykøbing	Amtssyge- huset i Fjerritslev	Amtssyge- huset i Koldby	Amtssyge- huset i Vestervig	Amtssyge- huset i Hvidbjerg*)
	med. Afd.	kir. Afd.					
<i>Antal sengepladser, ialt</i>	85	100	88	35	25	21	12
a) medicinsk-kirurgiske	59	100	68	25	17	16	6
b) epidemiske	26	0	14	10	8	5	6
c) Tuberkulosepladser	0	0	6	0	0	0	0
<i>Funktionærer, ialt</i>	107		92	21	7	12	7
a) Læger	8		5	1	1	1	1
b) Sygeplejersker og elever.....	36		39	10	4	5	3
c) andre funktionærer	63		48	10	2	6	3
<i>Patienter ved årets begyndelse</i> ...	41	59	71	27	18	14	2
<i>Indlagte i årets løb, ialt</i>	969	2264	1906	397	355	493	151
a) medicinsk-kirurgiske	882	2264	1843	396	352	493	151
b) epidemiske	87	0	62	1	3	0	0
c) paa tuberkulosepladser	0	0	1	0	0	0	0
<i>Døde</i>	45	44	88	20	8	18	6
<i>Antal sygedage, ialt</i>	19413	34043	42592	9961	8045	9959	2154
a) medicinsk-kirurgiske	18548	34043	42000	9961	8015	9959	2154
b) epidemiske	865	0	524	0	30	0	0
c) paa tuberkulosepladser	0	0	68	0	0	0	0
<i>Daglig gennemsnitsbelægning</i> ..	53,2	94,6	116,7	27,3	22,0	27,3	5,9
a) paa medicinsk-kirurgiske afd...	50,8	94,6	115,1	27,3	21,9	27,3	5,9
b) - epidemisk afdeling	1,4	0	1,4	0	0,1	0	0
c) - tuberkulosepladser	0	0	0,2	0	0	0	0
<i>Antal operationer</i>	0	1655	1191	183	151	248	84
<i>Antal kostdage (finansår 1948/49)</i> .	88310		64941	16586	11712	9503	2831
	kr.		kr.	kr.	kr.	kr.	kr.
<i>Udgift pr. kostdag</i>	1,54		1,85	1,73	1,89	1,87	1,81
<i>Driftsudgifter (finansår 1948/49)</i> ..	1110940,56		857149,90	165216,14	109194,89	86291,94	56776,62
1) heraf lønningskonto	538464,73		401237,66	66380,63	46102,94	29086,43	16585,87
2) - forplejningskonto	135754,82		120332,99	28618,26	22079,54	17763,63	5133,06
<i>Daglig driftsudgift pr. patient</i>	19,60		21,85	15,92	13,79	15,72	42,64 *)
<i>Driftsindt., ialt (finansår 1948/49)</i> .	1119414,94		857149,90	165216 14	117706,09	90742,00	56776,62
1) heraf indtægt ved kur og pleje	275080,50		188905,69	44221,00	35810,36	22856,50	5276,50
2) andre indtægter	85428,25		31388,99	120995,14	9895,73	4385,50	1295,50
3) Tilsk. fra stat, amt og kommune	758906,19		636855,22	-	72000,00	63500,00	50204,62

*) P. gr. af personalemangel har sygehuset været lukket en del af finansåret 1948-49; det genåbnedes 10/8 1948.

Sygehuse m. v.

Angående belægningsforholdene m. v. på amtets sygehus henvises til den skematiske oversigt i tabel VIII.

Som omtalt i forrige års medicinalberetning findes i sygehusene i Thisted amt 4,7 sengepladser pr. 1000 indbyggere, medens der i Danmark som helhed er 6,1 sengepladser pr. 1000 indbyggere. Amtet mangler ca. 120 sengepladser for at nå op på gennemsnittet her i landet, og sengepladsernes antal er ikke forøget siden 1926, da Thisted sygehus udvidedes.

Antallet af behandlede patienter pr. år er imidlertid steget ganske væsentligt (ca. 40 %) i de sidste ti år, idet patientskiftet er langt hurtigere nu. Patienternes gennemsnitlige liggetid på sygehusene er i dette tidsrum faldet fra 31 dage til 21 dage, dels som følge af den hurtigere og mere effektive behandling, der nu kan ydes, men også på grund af den pladmangel, som sygehusene stadig må kæmpe med.

Som det første skridt til en udvidelse af *by- og amtssygehuset i Thisted* har man påbegyndt opførelsen af en bolig for sygeplejersker og elever. Sygehuset består af en kirurgisk og en medicinsk afdeling (oprettet 1944), og knyttet til sidstnævnte en diagnosestation for medicinske sygdomme, hvor 116 patienter undersøgtes ambulant (1947: 154); på sygehusets centrallaboratorium foretoges 802 undersøgelser efter henvisning fra de praktiserende læger i amtet. I en særskilt bygning er indrettet en afdeling med 10 sengepladser for øre-, næse- og halssygdomme ledet af ørelæge P. J. Bertelsen; afdelingens patientbelægning indgår statistisk i den kirurgiske afdelings tal. Øjenlæge Finn Sjøntoft har indlæggelses- og behandlingsret på sygehuset. Dette har i de sidste 5 år udviklet sig i retning af et centralsygehus, men trænger endnu til en røntgenspecialist for at blive helt tidssvarende.

Også ved *by- og amtssygehuset i Nykøbing* er en funktionærbolig under opførelse. Sygehusets medicinske patienter tilses ugentlig af overlæge Holger E. Nielsen, Thisted.

Ved *de mindre amtsygehuse i Fjerritslev, Koldby, Vestervig og Hvidbjerg* er der ikke sket bygningsmæssige ændringer i årets løb; der er planer fremme om tilbygning til Fjerritslev og Vestervig sygehus af tuberkulosestationslokaler og operationsstuer.

I Hundborg og Snedsted findes private »Hvilehjem« for gamle og kronisk syge. Ved et rundspørge til amtets praktiserende læger har

det vist sig, at mange kronisk syge er så svært invaliderede, at de trænger til ophold i et velindrettet hjem for kronisk syge.

Økonomiske forhold har medført, at *Johnsens rekreatiohjem* i Thisted, der havde plads til 17 rekonvalescenter, måtte lukke i 1948. Hjemmets lukning føles af befolkningen og lægerne som et smerteligt savn.

Ved *de gamles hjem i Nykøbing M.* findes en sygeafdeling med 20 sengepladser.

I *alderdomshjemmet i Thisted* indrettedes i 1948 to sygestuer.

Foranstaltninger mod sygdomme

Angående *tuberkulosestationernes virksomhed* henvises til overlæge Bindsevs beretning herom side 19.

Hjemmesygeplejen besørges i Thisted og Nykøbing af sygeplejersker ansat af sygekassen og diakonisser ansat under menighedsplejen i Thisted og sygeplejeforeningen i Nykøbing. I landkommunerne ansættes hjemmesygeplejerske af den stedlige sygeplejeforening og lønnes i det væsentlige ved tilskud fra sygekasse og kommune. På Mors er der hjemmesygeplejersker i samtlige kommuner, medens der i Thisted lægekreds findes 6 kommuner, der for tiden ikke har nogen sygeplejeforening eller sygeplejerske. De mindre kommuner bør tilstræbe at samarbejde med en nabokommune om antagelse af en hjemmesygeplejerske for et distrikt af passende størrelse. Centralforeningen af hjemmesygeplejevirksohmheder tilstræber sådanne ordninger, der bl .a. kan fremmes ved anskaffelse af bil til sygeplejersken.

Sundhedsplejersker. Den i 1944 ansatte sundhedsplejerske for *Thisted købstad* og landsogn er vel indarbejdet og har i årets løb aflagt 3662 besøg (3765) i 213 hjem med spædbørn (214). Kun 1 hjem (5) ønskede ikke at modtage sundhedsplejersken. 82 børn henvistes til læge.

I *Nykøbing M.* har den i 1947 ansatte sundhedsplejerske ligeledes afhjulpet et stort savn. Hun har i årets løb aflagt 3427 besøg i 198 hjem, hvoraf 8 (10) ikke ønskede hendes bistand. 93 børn henvistes til læge.

Der er ikke børneplejestation i Thisted amt og ingen sundhedsplejersker på landet.

Livredning og sygetransport foretages af Falcks redningskorps, der har station i Thisted, Nykøbing, Hurup og Fjerritslev, og af Zoneredningskorpsen i Nykøbing. Korpsene er veludrustede med materiel og personel.

Dansk Røde Kors opstiller i sommermånederne redningsmateriel på badestrandene ved Hansted og Klitmøller. Arbejdernes Samariterforbund har i sæsonen vagthold på Nykøbing badestrand.

Karantænehospitaler findes ikke i amtet.

Rottebekæmpelsen foretages i købstæderne ved giftudlægning 2 gange årlig og iøvrigt efter behov. Skønsmæssigt har 6 % af ejendommene i Thisted rotter. Det skal være lykkedes byens nye »rottefænger« helt at udrydde rotterne i lossepladsen, som nedlagdes i september. — For landkommunernes vedkommende haves ingen opgørelse over rotteplagens omfang eller bekæmpelsens effekt.

Studier og forsøgsvis *bekæmpelse af hudlidelsen »Augustknopper«* der her i landet kun synes at forekomme i Thisted og omegn, foretoges i sommerens løb af dr. phil. S. L. Tuxen i samarbejde med overlæge Holger Nielsen. Allerede i 1874 påviste daværende fysikus i Thisted, P. V. Heiberg, at denne ved kløe meget generende hudlidelse skyldtes en midelarve, *leptus autumnalis* (»den røde jordmide«), som findes i mangfoldige af byens haver, bredende sig også i omegnen. I sensommermånederne kryber *leptus* op på folks hud, bider sig fast med kindbakkerne og sprøjter fra sine spytkirtler en vædske ind under huden, som fremkalder stærk kløe. Efter et par døgn forløb slipper den igen og fortsætter — sin endnu kun lidt kendte — udvikling i jorden. Man har hidtil ikke haft effektive midler mod lidelsen eller til midens bekæmpelse. Ved dr. Tuxens forsøg har det vist sig, at man ved indgnidning med »Mygan« kan beskytte sig mod lidelsen. Det er tillige forsøgt at udrydde *leptus* i jorden ved at sprøjte denne med »Midol«, der dræber *leptus* uden at udrydde alle andre smådyr i jorden. Sprøjtningen har foreløbig vist sig virksom en kortere tid, men forsøgene er endnu ikke afsluttede. Interesserede henvises til dr. Tuxens afhandling i tidsskriftet »Naturens Verden« [s. 75 (1949)].

Vaccination.

Embedslægerne har i købstæderne vaccineret 269 børn mod *kopper* og på landet 1508 børn; af de praktiserende læger vaccineredes

ca. 190 børn. Komplikationer af betydning forekom ikke. Sygehus- og desinfektionspersonale er ikke revaccineret.

Calmettevaccination udføres i stigende antal, både af tuberkulosestationerne og de praktiserende læger. I tilslutning til undersøgelserne af elever og lærere ved Nykøbing kommunale skolevæsen calmettevaccineredes 884 personer.

Difteri- og stivkrampevaccination udføres af de praktiserende læger i et betydeligt antal som led i helbredsundersøgelserne af børn i alderen 0—7 år; da tilslutningen hertil på landet endnu ikke er så stor, findes der her sikkert en del børn, som ikke er vaccinerede.

Kighostevaccination er under den forekommende kighosteepidemi foretaget af ca. 600 børn (900). Blandt læger er der uenighed om, hvorvidt vaccinationen har nogen beskyttende virkning mod sygdommen, men forældrene synes stadig at have tiltro hertil.

Mod andre sygdomme (tyfus, paratyfus, pest, kolera m. v.) er vaccination kun foretaget på nogle personer, der skulde rejse til oversøiske lande.

Desinfektion for offentlig regning er med formalindamp udført 29 gange for tuberkulose og 1 gang for tyfus, her suppleret med klor-kalkdesinfektion af klosetter m. v.

ÅRSBERETNING

FOR

Thisted amts tuberkulosestationer

VED

GEORG BINDSLEV
OVERLÆGE, DR. MED.

MOGENS HOLM
AFDELINGSLÆGE

CENTRAL

Krabbesholm sanatorium, Skive.
Lægerne træffes på tlf. Skive 1075.

NYKØBING MORS

Tuberkulosestationen, sygehuset, tlf. 580.
Konsultation hver fredag kl. 10—12 og 1. og 3. torsdag i hver måned kl. 15—16,30.

THISTED

Tuberkulosestationen, sygehuset, tlf. 448.
Konsultation hver mandag kl. 10,30—12,30 og 2. og 4. torsdag i hver måned kl. 14,30—16.

Bestyrelsens formand: amtmænd *H. Egedorf*, Thisted.
Overlæge, dr. med. *Georg Bindslev*.
Afdelingslæge: *Mogens Holm*.
Reservelæge: *Kaj Larsen*.
Regnskabsfører: amtsfuldmægtig *Nissen*, amtskontoret, Thisted.
Sygeplejerske frk. *M. Brøgger*, Thisted, tlf. 879.
Sygeplejerske frk. *K. Andersen*, Nykøbing M., tlf. 810.

Stationsarbejdet omfatter Thisted amt*) med købstæderne Nykøbing M. og Thisted med et samlet indbyggerantal på ca. 86.500. Der holdes faste konsultationer i Nykøbing og Thisted. Såsnart nye lokaler er blevet indrettet, vil der desuden blive holdt konsultationer regelmæssigt hver måned på sygehusene i Fjerritslev og Vestervig.

Det samlede antal konsultationer i 1949 var 22.032. Konsultationerne fordeles sig på de 2 distrikter og for hele amtet som vist i de følgende tabeller. Det gennemsnitlige antal patienter pr. almindelig konsultationsdag var 45, højeste antal pr. dag 73.

*) uden Thyborøn.

		Thisted distrikt	Mors distrikt	Hele amtet ialt
Antal nyhenviste	Mænd	524	245	769
	Kvinder	622	318	940
	Drenge	157	89	246
	Piger	142	113	255
	Ialt..	1445	735	2210
Antal konsultationer	Land	4748	977	5725
	By	2374	1617	3991
	Rækkeundersøgelser	7896	4420	12316
	Ialt..	15018	7014	22032

Desuden er i Thisted distrikt skærm billedundersøgt 650 flygtninge fra Dragsbæklejren.

Henvisning af de nye var foranlediget af:

Symptomer	1029
Tuberkuløst milieu	664
Tidligere tuberkulose	66
Andre forhold	451

Blandt de nyhenviste er fundet følgende tilfælde af lungetuberkulose:

	Mænd	Kvinder	Piger	Drenge	ialt
Åben lungetuberkulose	8	15	0	0	23
+ TB i ventrikelskyllevand.....	2	4	2	4	12
Lukket aktiv lungetuberkulose	2	2	0	2	6
Ialt..	12	21	2	6	41

Fordeles de 41 nye aktive tilfælde af lungetuberkulose efter den undersøgelsesmetode, der har givet anledning til undersøgelsen, fås følgende skema:

	Mænd	Kvinder	Drenge	Piger	ialt
Undersøgelse på grund af symptomer ..	7	16	0	2	25
Undersøgelse i tuberkuløst milieu	4	1	2	4	11
Rækkeundersøgelse	0	1	0	0	1
Anden tuberkulose	1	3	0	0	4
Andre årsager	0	0	0	0	0
Ialt..	12	21	2	6	41

Tabellen viser, at de fleste tilfælde af tuberkulose er fundet ved undersøgelse af patienter, der henvises af de praktiserende læger på grund af lette symptomer, samt ved undersøgelse af patienter i tuberkuløst milieu.

Andre lidelser hos de nyhenviste patienter:

Adenitis colli	1	Kyphoscoliosis	3
Adenitis hil.	12	Lupus vulgaris antea	1
Adipositas	1	Morbus cordis	4
BCG-vaccinationskomplikationer .	1	Operation. thoracoplast. sep.	5
Boecks sarcoid	2	Pleuritis	2
Bronchiectasia	2	Pneumonia	9
Bronchitis chronica	1	Pneumonokoniosis	2
Cancer pulmonis	2	Pneumothorax art., seq.	6
Diabetes mellitus	4	Pneumothorax spontanea	1
Ectasia aortae	1	Tub. articulationis gen. seq.	1
Empyema pleurae, seq.	1	Tub. epididymidis & testic.....	1
Erythema nodosum	5	Tub. manus, seq.	1
Erythema nodosum antea	7	Tub. pulmonis vetus	21
Fistula ad anum	1	Tub. renis, seq.	1
Infiltratio mediastini	2	Tumor pulmonis	1
Infiltratio pulmonis	31		

I de følgende 2 tabeller gives en

oversigt over tuberkulosen i Thisted amt:

	tub. pulm.	anden tub.	I alt
Patienter overført fra 1948.....	94	3	97
Tilgået tuberkuloseregistret i 1949.....	3	0	3
Patienter, hvis sygdom er konstateret i 1949.....	41	5	46
Patienter, som er tilflyttet i 1949.....	4	0	4
Ialt indgået i tuberkuloseregistret	142	8	150

Udgået af tuberkuloseregistret ved årets udgang:

Helbredt	1	0	1
Fraflyttet	4	0	4
Døde i 1949	13	0	13
Døde af anden årsag i 1949	1	0	1
Ialt udgået af tuberkuloseregistret	19	0	19

Overført til 1950.....	123	8	131
------------------------	-----	---	-----

Desuden døde 5 patienter, dels i hjemmet, dels i hospital, som tuberkulosestationen først har fået kendskab til efter døden. Af disse 5 døde 3 af tub. pulm., 2 af meningitis.

Oversigt over tuberkulosepatienter i Thisted amt ^{31/12} 1949:

		Mænd	Kvinder	Drenge	Piger	Ialt
1. Lungetuberkulose, + TB i 1949	Expectorat + TB	28	22	0	0	50
	VV + TB	15	12	1	4	32
	tilsammen	43	34	1	4	82
2. Lungetuberkulose, tidligere + TB	Sidst bacillær i 1948	10	11	0	0	21
	Sidst bacillær i 1947	4	3	0	1	8
	Sidst bacillær i 1946	1	2	0	0	3
	TB påvist før 1946	0	0	0	0	0
	utilstrækkeligt undersøgt ..	0	0	0	0	0
	tilsammen	15	16	0	1	32
3. Lungetuberkulose, TB aldrig påvist	Aktiv i 1949	2	1	0	2	5
	Aktiv i 1948	1	2	0	1	4
	Aktiv i 1947	0	0	0	0	0
	utilstrækkeligt undersøgt ..	0	0	0	0	0
	tilsammen	3	3	0	3	9
	Lungetuberkulose ialt	61	53	1	8	123
4. Anden tuberkulose	Tub. gland. bronch.	0	0	0	0	0
	Pleuritis seros. prim.	4	4	0	0	8
	andre tub. sygdomme	0	0	0	0	0
	tilsammen	4	4	0	0	8
	Tuberkulosepatienter ialt..	65	57	1	8	131

Som det fremgår af tabellerne, har man endnu ikke fået forbindelse med de mange patienter, der i Thisted amt er lidende af extra-pulmonal tuberkulose. Praktiserende læger og sygehusene bedes hen-vise disse patienter til undersøgelse, ikke mindst for at give tuberku-losestationerne lejlighed til at komme i forbindelse også med disse patienters milieu.

Følgende tabel viser en opgørelse pr. 10.000 indbyggere:

Abne tilfælde	5,5
Døde af lungetuberkulose	2,1

De bacillære patienter i amtet er såvidt muligt alle typebestemt. Man har kendskab til 8 patienter med bovin infektion, deraf 0 nykonstaterede i 1949.

Oversigt over arbejdet på stationerne i 1949:

Røntgengennemlysninger	7980
Skærm billedfotograferinger	2921
Røntgenfotograferinger	832
Tomografier	24
Tuberkulinprøver	6350
Expectoratusundersøgelser	443
Positive expectorater	24
Ventrikelskyllevandsundersøgelser	102
Sænkingsreaktioner	37
BCG-vaccinationer	2648
Nyhenviste pr. 10.000 indbyggere	248
Gennemlysninger pr. 10.000 indbyggere .	897
Røntgenfotograferinger pr. 10.000 indb..	93

De henviste patienters læger har fået meddelelse om resultatet af alle undersøgelser, og følgende forholdsregler er blevet anbefalet:

Indlæggelse på hospital	5
— - sanatorium	30
— - børnesanatorium	1

Sygeplejerskerne har foruden selve stationsarbejdet udført et betydeligt arbejde ude i amtet blandt tuberkuloseramte familier og i familier under observation for tuberkulose.

Der er aflagt ialt 772 hjemmebesøg.

Der er foranlediget desinfektion i 15 hjem. Stationerne har udlånt 13 desinfektionssæt.

Tuberkulosestationssygeplejerske frøken *Foged Jensen* måtte på grund af sygdom fratræde sin stilling den 1. juli 1949 efter et godt, mangeårigt tuberkulosestationsarbejde på Mors. Også på dette sted skal der rettes en tak til frøken *Foged Jensen* for hendes betydelige indsats i tuberkulosekampen.

Fra 1. juli 1949 er sygeplejerske frøken *Kirsten Andersen* ansat som distriktssygeplejerske for Mors og den tilstødende del af Thy.

Til slut vil tuberkulosestationen rette en tak til de praktiserende læger for godt samarbejde. Det er lægernes henvisning af patienter med de mindste mistænkelige symptomer, der giver os mulighed for at finde frem til tilfælde med begyndende lungetuberkulose.

De hygieiniske forhold

A. Købstæderne.

Sundhedskommissionernes virksomhed.

Sundhedsvedtægten for *Thisted* købstad er stadfæstet 22. nov. 1919 med ændringer af 7. marts 1927. Regulativet for kødkontrol er stadfæstet 21. april 1934 med ændringer af 14. okt. 1938. Et tillæg ang. mælk og fløde stadfæstedes 4. nov. 1947. Sundhedskommissionen har holdt 6 møder og har behandlet en række sager ved cirkulation mellem medlemmerne. Der er behandlet følgende sager:

- 1 sag ang. godkendelse af mælkeudsalg.
- 1 „ „ „ „ konditori
- 1 „ „ „ „ arbejdslokaler i fabrik.
- 2 sager ang. „ „ restaurationslokaler.
- 2 „ „ forhandling af børnemælk.
- 3 „ „ overbebyggelse.
- 2 „ „ spildevandsafløb.
- 1 sag „ nyt renovationsregulativ.

Sundhedsvedtægten for *Nykøbing M.* er stadfæstet 2. juli 1927 og regulativet for kødkontrol 28. jan. 1938. Der er behandlet følgende sager:

- 1 sag ang. godkendelse af nybygget vandtårn.
- 2 sager ang. „ „ damefrisørsaloner.
- 4 „ „ „ „ septic-tanks i ukloakerede områder.
- 1 sag. „ forurennet brønd.
- 1 „ „ overbebyggelse.
- 1 „ „ mælkekontrol.
- 1 „ „ ny mælkevedtægt.
- 1 „ „ indførelse af landbrugsmin.s bestemmelser ang. indenrigs kødkontrol.
- 1 „ „ mangelfuld hygiejne i slagteriudsalg.
- 1 „ „ anvendelse af savsmuld i slagterforretninger.
- 1 „ „ toiletforholdene i husvildeafdeling.

Begge købstæders sundhedsvedtægter er optaget til revision, da de på adskillige områder er forældede.

Drikkevandsforsyningen.

I *Thisted* udvindes vandværksvandet fra 6 ca. 12 m dybe boringer, hvorfra det uden rensning kan sendes ud i ledningsnettet. Vandet undersøges bakteriologisk mindst 4 gange årligt.

Hovedvandledningens længde forøgedes i årets løb med 365 m til 29.305 m og stikledningernes længde med 103 m til 9093 m.

Totalt vandforbrug var i 1949 1.100.082 m³ og industrielt forbrug 287.152 m³. Middelvandforbruget pr. indbygger pr. døgn (fra-regnet industrielt forbrug) var 238 l (228 l); i 1937 var det 136 l.

I *Nykøbing M.* har vandværket 21 ca. 30 m dybe boringer på en eng ved byen, der i flere af årets måneder er en sø. Vandet iltes ved fald gennem luften og passerer et sand- og koksfilter. Fra en rentvandsbeholder trykkes vandet op i en nykonstrueret højdebeholder i tårn. Vandet undersøges bakteriologisk 4 gange årligt.

Hovedvandledningens længde er 24.016 m. Totalt vandforbrug var i driftsåret 1948—49 921.745 m³, og middelvandforbruget pr. indbygger pr. døgn var 279 l (298 l).

Kontrol med næringsmidler.

Kødkontrollen på byernes slagterier (i *Thisted* et privat slagteri, et andelsslagteri og det offentlige slagtehus, i *Nykøbing* et andelslagteri og det offentlige slagtehus) viser, at kvægtuberkulosen nu praktisk taget kan betragtes som udryddet. Trikiner er ikke påvist, men tinter fandtes forholdsvis hyppigt: slagterierne i *Thisted* lægekreds påviste 83 tilfælde og slagterierne på Mors 111 tilfælde. Svarende hertil fandtes jævnligt bændelorm (*tænia mediocanellata*) hos mennesker. På talrige landbrugsejendomme har man stadig intet kloset, men anvender kostalden, hvorved smitten let overføres fra mennesker til kreaturer. I *Thisted* henleder slagterierne leverandørernes opmærksomhed derpå, når tinter påvises.

Mælkekontrollen i Thisted: De i 1947 vedtagne nye sundhedsvedtægtsbestemmelser ang. mælk og fløde sattes i kraft i løbet af 1948, således at 1949 er det første hele år, den nye mælkekontrol har været i funktion under stadsdyrlæge N. Nørgaards ledelse. Byen modtager gennem *Thisted Andelsmejeri* og *Mejeriet »Pasteur«* mælk fra ialt 55 ejendomme med 1050 køer. Forhandlingen foretages gennem 25 udsalg og 11 vogne, et rigelig stort antal i forhold til byens størrelse. Forbruget af mælk og fløde pr. indbygger var 236 l (219 l). Ca. $\frac{1}{7}$ af mælken er solgt i løsmål fra mejeriernes egne udsalg, resten som flaskemælk. Antallet af gårde, hvorfra der leveres børnemælk, nedsattes fra 1. febr. 49 fra 10 til 3 p. gr. af den nye mælke-

vedtægts strengere krav. — Af stadsdyrlæge Nørgaards beretning fremgår bl. a., at besætningseftersyn foretages månedligt, — for børnemælksbesætningernes vedkommende dog to gange om måneden. På grund af yverbetændelse udsattes 135 køer og p. gr. af andre sygdomme 16 køer. Kvægtuberkulose er ikke konstateret, og smitsom kastning påvistes i årets løb kun i een besætning, der straks blev udskudt af leverancen. Ved eftersyn af stalde, køer, malkeskamler, spande, sier og malkemaskiner var der i en del tilfælde anledning til påtale. Særlig har dårligt rengjorte malkemaskiner ofte været årsag til, at mælkens kvalitet har været for ringe, selv om mælken er blevet godt afkølet straks efter malkningen. — Ved laboratoriekontrollen er undersøgt 660 prøver af almindelig producentmælk og 132 prøver af producentbørnemælk, 231 prøver af handelsbørnemælk og 90 prøver af almindelig handelsmælk. Ved reduktaseprøven viste ca. 85 % af mælken tilfredsstillende forhold. I 28 prøver fandtes vækst af betahæmolytiske streptococcer i mælk hidrørende fra 7 gårde. Ca. 30 % havde et kimtal på under 100.000, resten lå derover og må betegnes som utilfredsstillende. For børnemælksens vedkommende fandtes i $\frac{2}{3}$ af prøverne et kimtal under 25.000 og ligeledes et tilfredsstillende lavt indhold af colibakterier; betahæmolytiske streptococcer påvistes kun i 5 prøver af børnemælk. Ved undersøgelse af den varmebehandlede sødmælk påvistes for ofte colibakterier, hvilket har vist sig at skyldes forurening fra samlekarrene; mejerierne har givet tilsagn om fornyelse af disse. Ved undersøgelse af kærnemælksens tørstofindhold er der i årets løb påvist en stigning af dette, således at det nu er på højde med sundhedsvedtægtens krav. Flaskerensningen har ikke været tilfredsstillende, idet kun 36 af 90 undersøgte flasker viste sig sterile.

Mælkekontrollen i Nykøbing omfatter månedligt besætningseftersyn og regelmæssig laboratoriekontrol med såvel producentmælk som handelsmælk. Byens mælkevedtægt er en snes år gammel og trænger til en modernisering, som sundhedskommissionen arbejder på. Byen modtager gennem Dueholm Mejeri, Engholm Mejeri og Erslev Andelsmejeri mælk fra ialt 166 ejendomme med 1439 køer. Forhandlingen foretages gennem 19 udsalg og 13 vogne, hvilket giver 280 indbyggere pr. salgsenhed; sædvanligvis anses 8—900 indbyggere pr. salgsenhed for det mest hensigtsmæssige. Der har været forhandlet med mejerierne om en rationalisering af mælkesalget, men der foreligger ikke noget endeligt resultat. Forbruget af sødmælk pr. indbygger var ligesom i 1948 ca. 178 kg. Børnemælk forhandles ikke. — Af stadsdyrlæge Kristensens beretning fremgår, at antallet af

køer, som udsattes p. gr. af yverbetændelse, var 231 og mere end dobbelt så stort som ifjor (110). Kvægtuberkulose er ikke konstateret i nogen besætning, men smitsom kastning fandtes ved årets begyndelse i 4 besætninger med 65 køer og ved årets udgang i 8 besætninger med 125 køer. Ved eftersyn af stalde, køer, malkeskamler, spande, sier og malkemaskiner har der jævnlig været anledning til påtale. Det kniber særlig med renholdelse af malkemaskinerne, der anvendes mere og mere, og med mælkens afkøling. Det må håbes, anfører stadsdyrlægen, at den ved lov påbudte fordobling af fradragene for 3. og 4. kl. mælk må stimulere interessen for disse ting. — Ved laboratoriekontrollen er undersøgt 1996 prøver af producentmælk (mindst 1 gang månedlig fra hver besætning) og 243 prøver af handelsmælk og fløde. Ved reduktaseprøven viste kun 54 % af mælken tilfredsstillende forhold. 2 prøver af standardiseret sødmælk viste sig tilblandet 20 % vand, hvilket skyldtes fejl ved mejeriets maskiner. Undersøgelserne for opvarmning viste, at mejerierne ikke altid er påpasselige med, at den fastsatte temperatur opnås under hele varmebehandlingen. I 17 prøver fandtes vækst af betahæmolytiske streptococcer, hvoraf dog ingen menneskepatogene. Coli-aerogenes titrering viste, at al for megen mælk og fløde udsættes for forurening efter varmebehandlingen, skønsmæssigt godt 50 %. Ligeledes har flaskerensningen ladet en del tilbage at ønske. Der udtoges 72 rensede flasker til undersøgelse, hvoraf de 40 var sterile eller omtrent sterile, 16 var nogenlunde rensede og 16 dårligt rensede. Der konstateredes for et mejeris vedkommende en hyppig anvendelse af revnede eller stærkt skårede Flasker.

Bagerierne efterses af fabrikinspektøren, *brød- og mælkeudsalg, slagter- og viktualieforretninger* af politiet og stadsdyrlægerne, *hoteller og restaurationskøkkener* af politiet. I Thisted foretoges 70 eftersyn af mælkeudsalg, 40 af slagterforretninger og 28 af restaurationskøkkener; forholdene fandtes tilfredsstillende undtagen i 2 tilfælde, hvor der gaves paalæg i medfør af sundhedsvedtægten. Af politiet i Thisted indsendtes 37 prøver af levnedsmidler til undersøgelse på Steins laboratorium; de gav ikke anledning til påtale i noget tilfælde.

Afløbsforhold og vandklosetter m. m.

I *Thisted* er hovedkloakledningens længde 14.322 m., og der er ikke i årets løb sket omlægning af kloaker. W.C.-sædernes antal forøgedes med 94 til 2691 sæder.

Thisted har 4 hovedkloakudløb: et i byens østlige udkant, 2 i havnen og et i byens vestlige udkant, allesammen til væsentlig gene. Sidstnævnte hovedkloak forurener i tiltagende grad badevandet i Dragsbækbugten, hvorfor skolernes ene badeanstalt er flyttet derfra til strandstien, hvor vandet dog også har vist sig en del forurennet. Den anden badeanstalt placeredes ligesom tidligere år øst for byen, hvor vandet som regel er nogenlunde rent. Badeforholdene bliver dog ikke gode, før man får gennemført den rensning af spildevandet, som længe har været på tale. Der er udarbejdet planer for omlægning af byens vestlige kloaksystem i forbindelse med et kloakprojekt for de bymæssigt bebyggede dele af Thisted landsogn og Tilsted. Der er her projekteret et fælles mekanisk rensningsanlæg, men dette bør sikkert suppleres med et biologisk filter, da det drejer sig om afløb fra flere tusinde indbyggere til byens bedste badestrand. — Den i tidligere beretninger omtalte alvorlige forurening af havnen i Thisted p. gr. af kloakudløbene deri, har også fundet sted i år. Vandprøver udtaget i fiskerihavnen og østre havn viste, at vandet stadig er uegnet til opbevaring af fisk, og Fiskeriministeriet har derfor påny henstillet til byrådet at foretage en omlægning af kloaksystemet. Der er udarbejdet planer herom, som forventes ført ud i livet i forbindelse med det påbegyndte anlæg af en kystvej ved Thisted.

I *Nykøbing* er hovedkloakledningens længde 11.880 m. W.C.-sædernes antal forøgedes med 102 til 2108 sæder.

Byens hovedkloak udmunder 1½ km nordøst for byen og nærved en meget benyttet badestrand; i 1946 projekteredes et større, mekanisk rensningsanlæg her, der dog ikke kom til udførelse p. gr. af beredskabsarbejdernes standsning. I Klosterbugten udmunder endvidere en større kloak ca. 300 m. øst for fiskerihavnen og nogle mindre kloaker fra slagteriet og ved Refshammer. Der foregaar ingen badning i Klosterbugten, men vandet er i perioder meget uappetitligt og kan under uheldige vindforhold genere østerskompagniets virksomhed på Ørodde. Det i 1948 installerede klortilsætningsapparat har fungeret tilfredsstillende, idet indsendte østers og vandprøver har vist sig upåklagelige. En effektiv rensning af kloakudløbene i Klosterbugten bliver dog før eller senere nødvendig.

Septic-tanks og sivebrønde tillades i de to købstæder kun uden for de kloakerede områder og kun i meget få tilfælde. I *Nykøbing* er i år anlagt en underjordisk nødtørftsanstalt på byens torv og en ikke underjordisk på havnepladsen.

Dag- og natrenovation.

Da der i *Thisted* nu overalt er indlagt W.C., således at latrintønder er blevet overflødige, har natrenovationen kunnet ophæves. — Da byens losseplads er opfyldt, og man ønskede en mere hygiejnisk bortkørsel og behandling af dagrenovationen, vedtog byrådet i 1947 at anskaffe et Dano konverteringsanlæg, der toges i brug i september i år. Det er beliggende ved et engdrag 3 km. uden for byen og består af en roterende tromle, hvori dagrenovationen formales til en ensartet kompost, der kan bruges til opfyldning eller til gartnerjord; i komposten udvikler der sig en sådan varme, at rotter ikke kan holde til i den. Medens dagrenovationen tidligere kørtes til lossepladsen på åbne lastbiler, bortføres den nu i skarnkasser med låg. Efter aftømning i Dano-anlægget spules kasserne med varmt vand og kan således rengjorte udskiftes med de fyldte kasser ved byens ejendomme. Dano-anlægget har kostet ca. 275,000 kr. at opføre og installere. Skarnkassernes antal er reduceret fra 2134 til 2060.

I *Nykøbing* var skarnbøtternes antal 3073 (2980). Dagrenovationen tømmes i delvis lukkede vogne og køres til byens losseplads, hvor flueplagen bekæmpes med et DDT-præparat. Der findes endnu 380 (400) latrintønder i brug; deres indhold bortkøres i lukkede vogne og nedkules 3 km. uden for byen.

Destruktionsanstalter findes ikke i de to købstæder.

Bebyggelsesforhold og bolighygiejne.

I *Thisted* opførtes 26 nye huse med ialt 75 lejligheder, deraf 7 2-værelses-, 50 3-værelses-, 15 4-værelses- og 3 5-værelseslejligheder. Også de forudgaaende år har der været et ret livligt byggeri, men alligevel er boligsituationen så dårlig, at 512 personer var under kommunens husvildeforsorg mod 290 forrige år; af disse var 251 installeret i stenhuse og 261 i træbarakker. — I byens ældre dele findes stadig mange usunde boliger, tildels i kælder- og loftsrum. Boligtilsynskommissionen har behandlet 4 sager angående sådanne lejligheder; der nedlagdes forbud imod beboelse af to ulovligt indrettede lejligheder. Byplanudvalget har fortsat arbejdet i det forløbne år.

I *Nykøbing* har den i 1947 vedtagne byplan og udsigterne til en Sallingsundbro fremmet bebyggelsen mod syd og vest og bidraget til at sprede den stærke overbebyggelse i byens midte. Der er stadig alvorlig bolignød i byen, hvor den gamle realskole, en tidligere

sparekasse og en del barakker anvendes til husvilde. I årets løb er opført 22 nye huse med ialt 59 lejligheder, deraf 9 2-værelses-, 25 3-værelses- og 25 4-værelseslejligheder. — Boligtilsynet nedlagde forbud mod beboelse af et toetages hus, som truede med at styrte sammen. Et halvt år forud var et andet hus (lagerbygning og værksted) styrtet sammen, hvorved to mennesker dræbtes.

I begge byer er renholdelsen af gader og torve så nogenlunde. Byggeskikken var for blot få år tilbage meget beskeden, idet trappegangene er dårlige, og der ofte ikke er entré til lejlighederne, så man fra trappen går lige ind i en opholdsstue. Også køkkenforholdene er mange steder primitive, som regel uden egentlig spisekammer. De gamle bydele trænger i begge købstæder til at saneres. I Nykøbing findes to gode offentlige legepladser og i Thisted en samt en under anlæggelse.

Ulemper ved lugt, røg og støj er ikke forekommet i 1949.

Der er ikke sket ændringer med hensyn til byernes kirkegårde. Krematorier findes ikke i Thisted amt.

Skolevæsenet.

I *Thisted* var ved årets udgang antallet af skolesøgende børn i borgerskolen (Vestre skole) 871 (812) og i gymnasiet (der omfatter mellemskole, realklasse og gymnasieklasser) 430 (400), hvoraf 159 var udenbys boende. Middelbørnetallet pr. klasse var i borgerskolen 28,8 (25,6) og i gymnasiet 22,0 (23,5).

Det kommunale gymnasium i Thisted oprettedes i 1947 i Østre skole, idet den gamle realskole nedlagdes. Hele grundskolen samledes i Vestre skole, der i 1946—47 blev istandsat og udvidet med 8 nye klasseværelser. Der foreligger godkendte planer for en betydelig udvidelse af Vestre skole, hvor man i juni 1949 påbegyndte opførelsen af en bygning med 9 klasseværelser og 2 særfaqlokaler. Også for en tiltrængt udvidelse af gymnasiet er der udarbejdet planer.

Som skolelæge i Thisted ansattes læge frk. Else Holm fra 1. aug. 1949 med assistance af en sygeplejerske.

Intelligensmålinger og læseprøver foretages af en specialuddannet lærerinde. Særundervisning påbegyndtes i 1942 for svagt begavede børn og i 1946 for læseretarderede (»ordblinde») elever. Der undervistes i 1948—49 4 hjælpeklasser og 6 hold à 4 læseretarderede børn.

Skoletandpleje er siden 1940 udført af byens tandlæger efter forældrenes valg og omfatter nu samtlige elever. Der foretoges i år 1854 tandfyldninger, 80 rodbehandlinger, 58 tandrensninger, 188

tandudtrækninger og 89 andre behandlinger, ialt 2269 behandlinger. Udgifterne var 17.207 kr. = 14,19 kr. pr. barn. Planerne for udvidelse af Vestre skole omfatter også lokaler til skolelæge og skoletandpleje.

I *Nykøbing* var antallet af skolesøgende børn i folkeskolen 945 (951) og i mellemskolen og det kommunale Gymnasium 313 (310), så store tal, at det forlængst har overskredet, hvad lokalerne kan rumme. Der er til stadighed flere »vandreklasser« og mange klasser med delt skoletid; enkelte fag, f. eks. gymnastik, har for de mindre klasser helt måttet udgå. Der er udarbejdet detaillerede planer for en ny skolebygning, men tilladelse til dens opførelse foreligger endnu ikke.

P. gr. af lokalemangelen har man endnu ikke truffet foranstaltning til ansættelse af skolelæge og skolesundhedsplejerske, hvilket efter lov om skolelæger skulle være sket pr. 1. april 1949. Der er ingen skoletandpleje.

Varmtvandsbadning har kun fundet sted 4 gange i årets løb. Boldspil og svømning gennemføres under gode forhold.

Skolebespisning gives i *Nykøbing* i januar—marts med 2 retter varm mad; 20 børn bespises daglig og 88 hver anden dag. I *Thisted* har 134 skolesøgende børn fået middagsbespisning (2 retter varm mad) daglig fra november til marts.

Gymnastik, idræt og bade.

Begge købstæder har store idrætsforeninger og et velindrettet stadion; i *Thisted* arbejdes der med planer om en betydelig udvidelse.

Badestrandene ved *Nykøbing* på Ørodde og Refshammer er udmærkede og veludstyrede med badekabiner, klosetter, affaldskasser og vandværksvand. Vandet ud for Ørodde kan dog under uheldige strømforhold forurennes slemt fra byens hovedkloak. — *Thisted*s kommunale badestrand ved Simons bakker, som under krigen beslaglagdes til tysk flyvebådsstation, kan stadig ikke anvendes, fordi der nu er flygtningelejr. Ud for »Strandhotellet« lidt længere vest på har man anlagt en mindre badestrand. Ved selve byen er fjorden som nævnt stærkt forurennet af kloakudløb. Trods dette og de forfaldne badeanstalter foregår der dog en livlig badning i sommermånederne.

Der er endnu ikke offentlig varmtvandsbadeanstalt i de to byer. *Thisted* byråd har hensat 223.000 kr. til formålet, og et udvalg arbejder med planerne. I *Nykøbing* findes på mejeriet »Engholm« en

privat badeanstalt med 3 kar, bruse og 2 finske badstuer; der er givet godt 100 brusebade, ca. 3300 karbade og godt 2000 finske bade. På Morsø lysbadeanstalt gaves 1282 karbade foruden medicinske bade, kvartsllys- og diathermibehandling efter lægehenviisning. I Thisted findes to mindre massage- og lysbadeklinikker, hvor også almindelige renselsesbade gives. På elektricitetsværket er der offentlig adgang til brusebade 2 gange ugentlig; i årets løb gaves her ca. 1000 bade.

Morsø Jernstøberi, Nykøbing's største virksomhed, der beskæftiger 4—500 mennesker, tog i 1949 en stort dimensioneret badeanstalt for arbejderne i brug. Der er installeret brusebade, karbade, dampbade og lysbade samt skabe til hver enkelt arbejders rene og snavsede tøj. Idet arbejdernes badetid kun angår 1—1½ time om eftermiddagen, har man forsøgt at bevæge Jernstøberiet til udenfor denne tid at åbne anstalten for offentligheden mod passende betaling, men direktionen har hidtil været uinteresset heri.

Omsorg for svangre og fødende.

Lov om svangerskabshygien af 1. okt. 1945 og lov om adgang til mælkehjælp af 4. juli 1946 udnyttes i byerne i stor udstrækning.

Mødrehjælpsinstitutionen for Aalborg, Hjørring og Thisted amter holder 2 gange månedlig konsultation i Thisted og Nykøbing. Institutionen, der nu har bestået i 10 år, søges af praktisk taget alle gifte mødre, men også i stigende grad af gifte mødre.

Fødehjem og fødeklinikker findes ikke. Sygehusene modtager, når pladsforholdene tillader det, også normale fødsler.

Omsorg for mindre Børn.

Angående sundhedsplejerskernes virksomhed i de to købstæder henvises til omtalen side 16.

Lov af 30. april 46 om adgang til lægeundersøgelse af børn under 7 år benyttes i stigende grad i byerne.

Thisted børnehjem, der er statsanerkendt med plads til 12 børn i alderen 0—4 år, har haft en gennemsnitsbelægning på 16,2.

Thisted børneasy, der ligesom børnehjemmet har til huse i lidet tidssvarende lokaler, og som drives som daghjem, har gennemsnitlig været søgt af 29 børn. I byen findes desuden en privat, ikke statsanerkendt børnehave, der søges af ca. 45 børn fordelt på et formiddagshold og et eftermiddagshold.

Under tilsyn af Thisted børneværn var ved årets udgang 61 børn

efter forsorgslovens kap. VII og VIII (75) og 17 børn efter kap. IX (25).

Under tilsyn af *Nykøbing* børneværn var 169 børn efter forsorgslovens kap. VII og 45 børn efter kap. IX.

I *Nykøbing* findes ingen asylter eller børnehjem. I 1945 oprettedes en privat, statsunderstøttet børnehave med plads til 50 børn under udmærkede forhold; den er til stadighed fuldt optaget af børn fra alle samfundslag og har en venteliste på over 100. Som tilsynsførende læge er kredslægen ansat. Det påtænkes at indrette endnu en børnehave i byen.

Omsorg for gamle, kronisk syge m. m.

Thisted alderdomshjem, der i 1948 udvidedes med en ny fløj med 9 pladser + 2 sygestuer, har plads til 60 personer og har været fuldt belagt. I *Krejberg*s stiftelse bor 5 og i *Håndværkerstiftelsen* 10 personer.

Nykøbing alderdomshjem har 73 stuer og har været belagt med 88 personer; 20 sengepladser er anerkendt som sygeafdeling. I *Borchs* stiftelse bor 4, i *Nybyes* stiftelse 3, i *N. A. Christensens* stiftelse 24, i *Filtenborgs* 7, i *N. C. Holms* 19, i *Klingenberg*s 2 og på »Hospitalet« i *Toftegade* 8 Personer.

Hjem for kronisk syge findes ikke i amtet. For nogle år siden erhvervede *Nykøbing M.* kommune ved testamentarisk donation en i byens udkant skønt beliggende ejendom med stor park. Bygningen agtes udvidet, moderniseret og indrettet som hjem for 12 kronisk syge fra byen.

Johnsens rekreationshjem i *Thisted* har p. gr. af økonomiske vanskeligheder været lukket siden april 1948.

Forsørgelsesanstalter, fattiggårde o. l. findes ikke.

Erhvervshygieine

giver ikke anledning til særlige bemærkninger.

Kvaksalveri

er ikke indberettet i 1949, men foretages i begge byer, dels af personer, der særlig behandler »leddevand« og »forvred«, dels af den i *Thisted* bosiddende kiropraktor, der også holder konsultation i *Nykøbing*.

B. Landkommunerne.

Sundhedskommissionernes virksomhed.

Med undtagelse af Kettrup-Gøttrup kommune, hvis sundhedsvedtægt endnu ikke foreligger godkendt, har samtlige landkommuner i amtet sundhedsvedtægter. Da en del af disse er noget forældede, er der udarbejdet forslag til nye på grundlag af Normalsundhedsvedtægten af 1948. Der har været arbejdet på en enheds-sundhedsvedtægt for landkommunerne på Mors. Særlig mælkevedtægt findes i Hurup, Vestervig-Agger og Skyum-Hørdum kommuner, hvor konsummælken er under dyrlægekontrol. Sidstnævnte kommune har desuden et særskilt spildevandsregulativ og har antaget en tilsynsførende med dets overholdelse. Sundhedskommissionerne holder iøvrigt ingen lønnet medhjælp. I 13 af sundhedskommissionerne er en læge eller dyrlæge medlem, oftest formand.

I tidligere beretninger anførtes, at sundhedskommissionerne på landet de fleste steder fører en meget stille tilværelse og forsømmer at føre tilsyn med, at sundhedsvedtægtens bestemmelser overholdes. Af de skematiske beretninger, der er indhentet om hver sundhedskommissions virksomhed, fremgår, at knap halvdelen af dem har holdt møde i 1949: 13 har holdt et møde, 9 har holdt to, 1 har holdt tre og 1 har holdt fire møder. De behandlede sager har drejet sig om vandforsyningsforhold (15), afløb for spildevand (25), latriner og W.C. (26), stalde og møddinger (4), levnedsmidler (8), bagerier og brødudsalg (2), mælkekontrol (16), renovationsudførsel og lossepladser (4), sundhedsfarlige virksomheder (2), boliger (7) og andre forhold (3). Embedslægerne har medvirket ved kloakeringssager i Solbjerg, Sundby Mors, Ø. Assels, Heltborg og Thorup, ved sager ang. vandværker i Ø. Jølby og Odby, ang. en uheldigt placeret mødding i Vejerslev-Blidstrup kommune, ang. sundhedsfarlige boliger i Snedsted, Thorup, Rær og Lild, ang. brød- og mælkeudsalg i Thisted landsogn og i Krik og har afgivet erklæringer til forskellige sundhedskommissioner i anledning af W.C.-installationer.

Ligesom de to forudgående år afholdt embedslægerne i november et møde i Thisted for samtlige sundhedskommissioner og andre interesserede. På mødet, der havde over 100 deltagere, indledte stadsdyrlæge Nørgaard, Thisted, en forhandling om moderne mælkekontrol. I tilslutning hertil forevistes filmen »Al mælk i 1. kl.« og det nye mælkelaboratorium i Thisted.

Drikkevandsforsyningen.

Alle vandværker anvender grundvand, og alle er forsynet med automatisk, elektrisk pumpe og hydrofor, undtagen et enkelt (Sundby Mors vandværk), der har højdebeholder. Enkelte af vandværkerne ilter og filtrerer vandet, langt de fleste anvender råvandet, som det er. Ved bakteriologisk undersøgelse i 1946—47 af vandprøver fra 68 vandværker på landet fandtes forholdene tilfredsstillende undtagen for et enkelt vandværk, som siden er bragt i orden. Der er anlagt nye vandværker i Odby, Hellerød og Uglev, og Sundby Mors vandværk er udvidet. Vandprøver herfra samt fra Sønderhaa, Hørдум og Tambøhus vandværker viste tilfredsstillende vand.

Brøndforholdene på landet er som bekendt mange steder dårlige. P. gr. af alvorlig forurening af vandet måtte skolebrøndene i Ljørslev og i Årup nedlægges og skolebrøndene i Fredsø, Lildstrand og Helligsø midlertidig lukkes. Af 5 undersøgte private brønde viste vandet i de fire sig alvorligt forurennet.

Foranlediget af Sundhedsstyrelsen og De Danske Mejeriforeninger er der landet over foretaget brøndundersøgelser hos leverandører af konsummælk. I Thistedes opland har stadsdyrlæge Nørgård udtaget og undersøgt vandprøver fra 33 brønde og 19 borer med følgende resultat:

I 14 prøver fandtes under 100 kim pr. cm ³ vand.
„ 23 „ „ mellem 100 og 500 kim pr. cm ³ vand.
„ 15 „ „ over 500 kim pr. cm ³ vand.
Colibakterier fandtes i vandet fra 4 brønde.

Mælke- og kødkontrol.

De fleste landmejerier forhandler nu konsummælk, nogle pasteuriseret eller stassaniseret, andre ogsaa mælk, der ikke er varmebehandlet. Som tidligere nævnt er konsummælken under dyrlægekontrol i Skyum-Hørдум, Vestervig-Agger og Hurup kommuner. Laboratoriekontrollen udføres i Thisted.

Thisted amt var det første i Jylland, som fik kvægtuberkulosen udryddet. Ved den fortsatte kontrol påvistes i 1949 reagerer i 20 besætninger, hvortil nye kreaturer var indkøbt, eller som var smittet med tuberkulose af mennesker. I nogle tilfælde er smittefarlig tuberkulose hos mennesker opdaget derved, at de har smittet kreaturerne.

Også bekæmpelsen af smitsom kastning, der organiseres af Thisted amts mejeriforening, gør gode fremskridt. Den paabegyndtes i 1944, hvorefter der er rensat 741 besætninger, således at der pr. 15/2 1950 kun var 136 smittede besætninger tilbage. Den sidste ende synes dog at blive den vanskeligste, idet smitten ofte indføres i rene besætninger ved ubetænksomme indkøb af nye dyr. For at stimulere interessen overvejes det at indføre fradrag i prisen for mælk fra kastningsinficerede besætninger.

Fluebekæmpelsen, der ligeledes er organiseret af mejerierne, fortsættes med noget vekslende held, idet fluerne efterhånden vænner sig til de forskellige kemiske midler, der sprøjtes med.

Kødkontrollen på landet har ikke givet anledning til klage. Ved destruktionsanstalten i Vildsund er en tilbygning under opførelse.

Afløbsforhold.

Nye kloakanlæg er udført i Tvolm, Hassing, Vestervig, Solbjerg, og Sundby Mors, og projekter er udarbejdet i Klim, Thorup, Gøttrup, Villerslev, Vesløs, Ydby og Hurup.

I Sundby Mors er indrettet en losseplads.

Bolighygieinen

på landet bedres efterhånden ved modernisering af ældre ejendomme og opførelse af en del nye. Særlig i stationsbyerne og de større landsbyer er der i de senere år bygget en del. Nogen egentlig boligmangel kan man ikke tale om på landet.

Kirkegårde

er ikke nyanlagt eller udvidet i 1949.

Skolevæsenet.

Ifølge amtsskolekonsulentens beretning var der i amtets landkommuner ved årets udgang 8325 undervisningspligtige børn (1939: 8778). Der fandtes 3 købstadsordnede skoler, deraf den ene (Vestervig) med mellemskole, og 145 landsbyordnede skoler med ialt 429 klasser, hvori gennemsnitsbørnetallet var 18,3. Skolevæsenet har også i år lidt under alvorlig mangel på lærere og lærerinder; ved årets udgang henstod 28 embeder vakante, og vikarmangelen kunne kun delvis afhjælpes ved antagelse af seminarieelever, studenter o. l.

Skolebyggeriet er så småt ved at komme i gang igen. I Hørdum er en ny skole under opførelse, og i Sundby Mors er opnået bygge-

tilladelse, idet det stigende børneantal helt har sprængt den gamle skoles rammer. Dette er også tilfældet for Klim strandskole, hvor der er udarbejdet projekt til en tilbygning; desværre er materialebevilgning blevet afslaaet til dette meget tiltrængte skolebyggeri. Sindbjerg skole blev i 1947 kasseret af ministeriet p. gr. af fugt; skønt materialer straks blev bevilget til en ny skolebygning, har man endnu ikke påbegyndt dens opførelse. Der er mange gamle og dårligt vedligeholdte skoler, som trænger til afløsning; dette er særlig tilfældet i Sennels, Skjoldborg og Tødsø. I årets løb er der efter forhandling med embedslægerne indlagt W.C. og håndvaske i en del skoler.

Der godkendtes en idrætsplads i Galtrup-Ø. Jølby kommune.

I medf. af lov af 12/7 1946 er der ansat skolelæger ved alle skolerne. Amtets landkommuner er delt i fire skolelægedistrikter som følger: Morsø nørre herred (ca. 1000 børn, skolelæge H. Mørch), Morsø søndre herred (ca. 1200 børn, skolelæge P. Gravgård Mortensen), Thyholm + Boddum-Ydby og Helligsø-Gettrup kommuner (ca. 1000 børn, skolelæge A. Ovnbøl) og resten af amtet (ca. 5200 børn, skolelæge K. Westh). Dr. Westh er ansat med skolelægegerningen som eneste bestilling og har afhændet sin praksis. De øvrige skolelæger fortsætter deres virksomhed som praktiserende læger. — Der er ingen skolesundhedsplejersker, men man vil forsøge at få assistance af hjemmesygeplejersker, hvor disse findes, og deres tid tillader det. Til anden assistance er der bevilget skolelæge Westh et honorar. Da det tog nogen tid at få fremskaffet assistance og instrumentarium til skolelægerne, kunne disse først påbegynde arbejdet henimod årets slutning. Deres virksomhed står under tilsyn af amtslægen.

Skoletandpleje findes i Fjerritslev kommune og påbegyndtes i år tillige i Skinnerup kommune.

Omsorg for svangre og børn.

Adgangen til gratis undersøgelse under svangerskabet og af børn under 7 år udnyttes på landet i for ringe omfang p. gr. af de store afstande; en ordning af befordringsspørgsmålet er meget ønskelig.

Børnehjemmene er til stadighed overbelagte. Søndbjerg børnehjem er i årets løb udvidet med en ny opholdsstue og soverum og er nu anerkendt til 36 børn i alderen $2\frac{1}{2}$ —15 år; gennemsnitsbelægningen var 39. Ved Ås børnehjem er en betydelig udvidelse og modernisering under opførelse; det er godkendt med plads til 20 børn i alderen 4—14 år og havde en gennemsnitsbelægning på 26,5.

Bade og idræt.

På Sundhedsstyrelsens foranledning har embedslægerne eftersat forholdene vedr. adgangen til offentlig varmtvandsbadning. I amtets landkommuner findes ingen offentlige badeanstalter, men sognerådene i Hurup og Fjerritslev har vist interesse for spørgsmålet. På Hvidbjerg alderdomshjem er der offentlig adgang til kar- og brusebad. Det samme er tilfældet på en del mejerier, men badeværelserne er her ofte meget primitive, og mejeriernes interesse for sagen synes nærmest i aftagende. Der er intet steds offentlig adgang til badeinstallationerne ved de nye skoler, hvoraf 9 benyttes til brusebad efter gymnastiktimerne og 9 tillige til renselsesbad en gang månedlig. Ved 8 skoler var badeinstallationerne endnu ikke taget i brug efter krigstidens brændselsmangel. Varmtvandsbade i skolerne bør nu kunne gennemføres i fuldt omfang.

Sognerådets bestræbelser for at få genåbnet Hurup friluftsbad er endnu ikke kronet med held.

Omsorg for gamle og kronisk syge.

I Fjerritslev er et alderdomshjem under opførelse fælles for Fjerritslev og omliggende kommuner. Der er projekteret alderdomshjem på Jegindø, i Snedsted og Vesløs.

Ved et rundspørge til amtets sygehuse og praktiserende læger har man søgt oplyst behovet for et (eller flere) hjem for kronisk syge. Ifølge lægernes oplysninger var der i oktober 28 sådanne patienter, der trængte til anbringelse, men desuden tre gange så mange, hvis sygdom og sociale forhold let kunde ændre sig, således at de ikke kunne plejes hjemme. Heri er ikke medregnet de gamle og kronisk syge, der p. t. opholder sig i de private syge- og hvilehjem i Fjerritslev, Hundborg og Snedsted. Der er utvivlsomt trang for et med offentlige tilskud drevet hjem for kronisk syge i Thisted amt.

Lægernes årsberetninger.

Lægerne i Hvidbjerg omtaler påfaldende mange tilfælde af akut nyrebetændelse i forårsmånederne.

Dr. Crandal, Fjerritslev, nævner, at det stadig er sløjt med mange menneskers personlige renlighed, og påpeger mangelen af en badeanstalt.

Dr. Ovesen, Nykøbing, anfører, at beboelsesforhold, hygieine og badeforhold er så dårlige, at de forebyggende børneundersøgelseres værdi i mange tilfælde er illusorisk, fordi givne forskrifter ikke kan overholdes.

Medicinalpersonalet.

Foruden sygehusenes personale (se tabel VIII) fandtes ved årets udgang:

	Læger		Jordemødre		Apote-	Tand-	Sundh.-
	Kreds- læger	praktise- rende	Distrikts- jordem.	praktise- rende	kere	læger	pl.
Thisted lægekreds . . .	1	26	15	1	9	6	1
Morsø lægekreds	1	10	6	1	3	3	1
Amtslægekredsen . . .	2	36	21	2	12	9	2

Læge Ejler Bjerregaard, Thisted, er flyttet til Upernavik, Grønland.

Læge Anders Peter Frede Dolmer har overtaget dr. Bjerregaards praksis i Thisted.

Læge Erik Als, Nykøbing M., er fraflyttet byen.

Lægerne Holger Udby Christensen Mørch og Grete Lis Mørch har overtaget dr. Als' praksis i Nykøbing .

Jordemoder, frk. Astrid Christensen er ansat som distriktsjordemoder i Frøstrup.

Jordemoder, fru Ella Louise Kjær har nedsat sig som praktiserende jordemoder i Thisted.

Apoteker C. J. Levinsen, Hunborg, er forflyttet til Vejle.

Cand. pharm. J. A. Rørbæk-Jensen har overtaget Hunborg apotek.

Tandlæge Svend Kloster har nedsat sig som praktiserende tandlæge i Thisted.

Embedslægernes retslige virksomhed.

I *Thisted lægekreds* afholdtes 33 lovmæssige ligsyn, deraf 6 gange ved selvmord (2 gange ved drukning, 1 gang ved hængning, 1 gang ved togpåkørsel og 2 gange ved sovemiddelforgiftning), 20 gange ved ulykkestilfælde (4 gange ved nedstyrtning, 8 gange ved påkørsel af tog, bil, traktor eller vogn, 2 gange ved drukning, 1 gang ved kvæstelser efter en stranding, 1 gang ved elektricitet, 1 gang ved kvælning under opkastning, 2 gange ved sovemiddelforgiftning og 1 gang ved røgforgiftning) og 7 gange i tilfælde af naturlig død.

Lovmæssig ligåbning foretoges 6 gange, deraf 1 gang ved selvmord, 2 gange ved ulykkestilfælde og 3 gange ved naturlig død.

Undersøgelse af personers sindstilstand foretoges 13 gange og af personers sundhedstilstand 10 gange.

26 personer undersøgtes for spirituspåvirkning.

Der er 43 gange udtaget blodprøver i paternitetssager og i 18 tilfælde afgivet erklæring vedrørende avlingstiden.

I arresten aflægges besøg hver 14. dag og efter tilkaldelse.

I *Morsø lægekreds* afholdtes 21 lovmæssige ligsyn, deraf 4 gange ved selvmord, 8 gange ved ulykkestilfælde og 8 gange i tilfælde af naturlig død; i 1 tilfælde kunne dødsfaldet ikke klassificeres.

Lovmæssig ligåbning foretoges 1 gang.

Undersøgelse af personers sindstilstand foretoges 7 gange og undersøgelse af personers sundhedstilstand 4 gange.

14 Personer undersøgtes for spirituspåvirkning.

Der er 38 gange udtaget blodprøver i paternitetssager og i 8 tilfælde afgivet erklæring vedrørende avlingstiden.

I arresten aflægges besøg ca. en gang ugentlig og efter tilkaldelse.

Embedsmæssige eftersyn.

Sammen med den farmaceutiske visitator har amtslægen eftersat samtlige apoteker.

Jordemoderkonferencer er afholdt i Thisted, Hurup og Nykøbing.

Embedslægerne har deltaget i en del møder, særlig angående skolelægeordningen.

Der er foretaget enkelte eftersyn i anledning af smitsomme sygdomme og følgende

hygieiniske eftersyn.

	Thisted lægekr.	Morsø lægekr.	Erklæring til:
Vandværker	0	2	Sundhedskommissionen.
Brønde	1	3	do.
Kloakforhold	2	6	do. og sogneråd.
Møddinger	0	1	do.
Levnedsmiddelforretn. ..	5	0	do. og politiet.
Skoler	39	4	Skoledirektion og skoleledere.
Mejerier	9	7	Sundhedsstyrelsen.
Boliger	16	0	Sundhedskommissioner.
Grund til sportsplads	0	1	Skoledirektionen.
Sygehuse	2	0	
Hjem for kronisk syge ..	2	1	Socialministeriet.
Børnehaver	2	0	
Jordemoderboliger	3	0	Amtet.
	81	25	

Indholdsfortegnelse:

I. <i>Befolkningsforhold.</i>	<i>Side</i>
Folkemængden samt antallet af fødte og døde.....	3
Fødslerne (ifølge jordemoderprotokollerne)	4
Oversigt over dødsfaldene	5
Dødsårsagerne	7
II. <i>Infektionssygdomme m. m.</i>	
Skematisk sygeliste for købstæderne	8
Skematisk sygeliste for landkommunerne	9
Infektionssygdomme	10
Kønssygdomme	12
Tuberkulose	13
Forgiftninger	13
III. <i>Sygehusvæsen.</i>	
Belægningsforhold m. v. på amtets sygehuse	14
Sygehuse m. v.....	15
IV. <i>Foranstaltninger mod sygdomme.</i>	
Hjemmesygepleje og sundhedsplejersker	16
Vaccinationer	17
Tuberkulosestationernes virksomhed (ved overlæge G. Bindselev og afdelingslæge M. Holm)	19
V. <i>De hygieiniske forhold.</i>	
A. <i>Købstæderne.</i>	
Sundhedskommissionerne	24
Drikkevandsforsyning	25
Kontrol med næringsmidler	25
Afløbsforhold, renovation	27
Bebyggelsesforhold og bolighygieine	29
Skolevæsen, idræt og bade	30
Omsorg for svangre, børn og gamle	32
B. <i>Landkommunerne.</i>	
Sundhedskommissionerne, drikkevandsforsyning	34
Skolevæsen, omsorg for børn m. v.	36
VI. <i>Medicinalpersonalet.</i>	
.....	39
VII. <i>Embedslægernes retslige virksomhed,</i>	
hygieiniske tilsyn m. v.	39

UDGIVELSEN BEKOSTET AF THISTED AMTSRAAD